The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2215

Number: 24 , p. 139-159, Spring 2014

"ÜÇ HİKÂYE" ADLI ESER İLE TÜRKÇE ÇEVİRİLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ÇÖZÜMLEMESİ*

A *COMPARATIVE ANALYSIS OF THE BOOK TITLED "THE THREE STORIES" ANS ITS TURKISH TRANSLATIONS*

Doç. Dr. Perihan YALÇIN

Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü

Serhat PAZARLIOĞLU

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

Özet

Bu çalışma, kaynak metin ile çeviri metinler arasında karşılaştırmalı çeviri eleştirisi niteliğinde bir inceleme gerçekleştirmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada ünlü Fransız yazarı Gustave Flaubert'in 1877 yılında yayımladığı "Üç Hikâye" (Trois Contes) adlı eser ile eserin Türkçe'ye olan üç farklı çevirisi ele alınmıştır. Üç Hikâye, Saf Bir Kalp, Konuksever Aziz Julien'in Efsanesi ve Herodias'tan oluşmaktadır. Öncelikle çeviri eserler kapak sayfaları ve metin içi bölümlendirme biçimleri gibi kriterler çerçevesinde incelenip çözümlenmeye çalışılmıştır. Ardından kaynak metni oluşturan çeşitli cümleler rastlantısal olarak seçilip, bu cümlelerin farklı üç çevirideki karşılıkları bulunmuştur. Kaynak metindeki cümleler ile çeviri metinlerdeki karşılıkları arasındaki ilişki çeviri stratejileri ve Gideon Toury'nin erek odaklı çeviri yaklaşımı (kuramı) çerçevesinde değerlendirilmiştir.

---

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.**

Araştırmanın bulgular kısmında, süreç öncesi normları, çeviri süreci normları ve Üç Hikâye adlı eserin çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, üç farklı çevirmenin, çeviri metinlerinde yerlileştirme, yabancılaştırma, tarihselleştirme, yer değiştirme, değiştirme, genelleştirme, bölme-bölünme, ekleme, ödünç alma, çıkartma-eksiltme stratejilerinden yararlandıkları ortaya konulmuştur.

Sonuç olarak metin, kaynak metne en yakın olandan (yeterli çeviriden), en uzağa (kabul edilebilir çeviriye) göre değerlendirildiğinde; erek metin, dil ve kültüre yakınlıklarından dolayı Çeviri 1 ve Çeviri 2 için kabul edilebilir ölçüde birer çeviri oldukları, diğerlerine göre Çeviri 3'ün ise kaynak metin, dil ve kültüre çok daha yakın olduğu için yeterli bir çeviri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmanın, özgün metin ile çevirilerinin karşılaştırılarak incelenmesi alanında yapılacak diğer çalışmalara önemli bir kaynak oluşturacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çeviri, Çevirmen, Çeviribilim, Çeviri Stratejileri, Çeviri Eleştirisi

Abstract

The purpose of this study is to make an analysis of source text and translation copies in the form of comparative translation criticism. In the study three different translations of Gustave Flaubert's Trois Contes printed in 1877 were analyzed in terms of cover, the classifying styles of the chapters and the language used. The Three Stories consists of A Pure Heart, The Legend of Hospitable St. Julien and Herodias. As determining the language used in the translations, some sentences from the original text were selected and compared to the ones in the three different translation copies. Then, the extent of the relationships was determined. The sentences were evaluated according to general translation strategies and Gideon Toury's goal centered translation theory.

In the findings section of the study, the analyses of pre-process norms, translation process norms and the work titled The Three Stories were made. According to the findings, the three translators used strategies such as domestication, alienation, historicization, imitation, translocation, alteration, generalization, separation, addition, borrowing and derogation.

In conclusion, as the text evaluated from the closest (sufficient translation) to the furthest (acceptable translation), Translation 1 and Translation 2 were found to be acceptable because of the proximity of the target text to the language and the culture. Translation 3 was found to be sufficient because the target text was much closer to the language and the culture. This study can be an important source for similar studies.

Key Words: Translation, Translator, Translation Studies, Translation Strategies, Translation Criticism

Giriş

Çeviri, Türk Dil Kurumu'nun Türkçe sözlüğünde (2011, s. 525) "bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme" şeklinde tanımlanmaktadır. De Beaugrande ise çeviriyi dilbilimsel açıdan tanımlamaya çalışarak "çeviri, iki metnin bir karşılaştırması olarak değil, yazar, çevirmen ve çeviri okuru arasında bir etkileşim süreci olarak değerlendirilmelidir" der (Aktaran: Aksoy, 2002, s. 54). Yapılan tanımlamalara bakıldığında çeviri etkinliğinde esas olanın kaynak dil ve kültürde yer alan bir metnin yalnızca biçimsel olarak değil; aynı zamanda taşıdığı anlamın, iletinin ve duygunun da erek dil ve kültüre, en iyi ve en doğru biçimde aktarımı olduğu söylenebilir.

Çeviri, insanlık tarihiyle beraber gelişim göstermiş ve yirminci yüzyılla birlikte çevirinin mekanik bir aktarım işlemi değil yaratıcı bir eylem olduğu gerçeğinin kabul görmesi ile "çeviribilim" adıyla yeni bir bilim dalı olarak öteki bilim dalları arasındaki yerini almıştır (Yazıcı, 2010, s. 15-16). Bu yeni bilim dalı, kuramcı ve yazın insanlarınca değişik şekillerde tanımlanmaya başlanmıştır. Berk, çeviribilimi, "çeviriyle ilgili her türlü olguyu inceleme konusu yapan disiplinlerarası bir bilim dalı" şeklinde tanımlamaktadır (2005, s. 105). Göktürk'e göre ise çeviribilim "çeviriyi dilbilimsel, toplumsal, göstergebilimsel bir olgu biçiminde ele alıp irdeleyen, bir kurama dayanarak açıklamaya çalışan bilim dalı" olarak tanımlanabilir (2011, s. 117).

"Çeviribilimin ortaya çıkmasıyla, onun yan kolu olan "çeviri eleştirisi" de bilim dalları arasındaki yerini almaktadır. Yapılan bir çeviri hakkında birçok eleştirinin yapılması değişik fikirlerin ortaya çıkmasına ve daha sağlıklı bir eserin oluşmasına ortam hazırlamaktadır. Bu eleştiri sayesinde çevirmen çeviri alanındaki eksikliklerini giderebilecek aynı hataları bir daha yapmayabilecektir" (Baykan, 2005, s. 177). Çeviri eleştirisinde, eleştirmenin kaynak metinden rastlantısal ya da dizgesel olarak çeşitli sözcükler, cümleler ya da paragraflar seçip, çeviri metinlerdeki karşılıklarını bularak sözdizimsel, sözcükbilimsel ve anlamsal açılardan çözümlemeye çalışması hem işini kolaylaştıracak, hem de daha somut veriler elde edebilmesini sağlayacaktır. Ayrıca eleştirmenin yalın bir şekilde eleştirisini ortaya koyması ve kişisel yorum yapmaktan kaçınması önemli bir gerekliliktir.

Çeviri eleştirisinde bulunurken eleştirmenlerin de tıpkı çevirmenler gibi çalışmalarını belli bir kuram çerçevesinde gerçekleştirdikleri görülmektedir. 20.yy.'ın ikinci yarısına kadar kaynak metni esas alan yaklaşımlar ön planda iken bu tarihten sonra bazı kuramcılar bu yaklaşımları geride bırakacak yeni ölçütler ortaya koymaya çalışmışlardır. Bu kuramcıların kendilerine göre farklı görüşleri olsa da çeviri yaklaşımları konusunda ortak bir noktada buluşmuşlardır. Onların hemfikir oldukları

görüş, çeviride kaynak metnin yerine erek metnin odak alınmasıdır. (Yücel, 2007a, s. 50).

Bu görüş doğrultusunda erek odaklı çeviri kuramını geliştiren Toury, iki yeni kavramdan söz eder. Bunlar "yeterlilik" ve "kabul edilebilirlik"tir. "Yeterlilik" kavramından kastettiği kaynak metne sadık kalınması, "kabul edilebilirlik" kavramından kastettiği ise erek dilin ilke ve kurallarına uygunluğudur. Çeviri çalışmalarında bu kavramlardan birine ağırlık verilirken diğeri üzerinde daha az durulabilmektedir. Asıl amaç, her durumda bir "eşdeğerlik" sağlamaktır. Çeviri eleştirisinde eleştirmen, çevirmenin çeviri sürecinde bu iki kavramdan hangisine ağırlık verdiğini belirleyerek çevirinin "yeterli" mi yoksa "kabul edilebilir" mi olduğunu ortaya koyabilmelidir (Yalçın, 2003b, s. 36-37). Eleştirmen bunu yaparken çevirmenin çevirisinde kullandığı çeviri stratejilerini de göz önünde bulundurmalıdır.

Çevirmenlerin bir metni seçerken ve çevirirken o metne olan yaklaşımları ve aktarım esnasında benimsedikleri çeşitli yöntemler çeviri stratejilerini meydana getirir. Çeviri stratejileri; genel stratejiler ve yerel stratejilerdir. Yerel çeviri stratejileri, belli dil grupları arasında uygulanan çeviri yöntemleridir ve söz konusu dillerin yapı, dizilim ve sözcük dağarcığına ilişkin özelliklerden ister istemez etkilenirler. Genel çeviri stratejileri ise kaynak metne ait bazı öğelerin geri plana itilmesi, bazılarının da ön planda tutulması şeklinde meydana gelir (Gürçağlar, 2011, s. 38-47). Çeviri eleştirisi aracılığıyla kaynak metin ile çeviri metin arasındaki farklar ortaya konup, kaynak metinden uzaklaşmaların sebepleri bu stratejiler ışığında incelenebilir. Bu sayede eleştirmen çeviri metnin, kaynak metne mi yoksa erek dil ve kültüre mi daha yakın olduğunu belirleyebilecektir.

Yukarıda belirtilen çerçevede, Gideon Toury tarafından geliştirilen Erek Odaklı Çeviri Kuramı temel alınarak "Trois Contes" adlı eserin Türkçe'ye yapılan üç çevirisi incelenecektir.

Söz konusu çeviri eserler şunlardır:

Ç1: FLAUBERT, G. (2006). *Üç Hikâye-Uzun Öykü* (S. Kaya, Çev.). İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar.

Ç2: FLAUBERT, G. (2007). *Üç Öykü* (S. Rifat, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.

Ç3: FLAUBERT, G. (2011). *Üç Hikâye* (B. Akkıyal ve C. Belge, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yöntem

Makalede özgün metin ve çevirileri karşılaştırılacaktır. Bu karşılaştırma, öncelikle metnin dış özellikleri üzerine, ardından kaynak metinden cümleler seçilerek ve seçilen bu cümlelerin çeviri metinlerdeki karşılıkları bulunarak gerçekleştirilecektir. Bu cümleler, çeviri stratejileri ve Gideon Toury'nin erek odaklı çeviri yaklaşımı (kuramı) doğrultusunda incelenecektir. Elde edilen sonuçlar çeviri metinler ile kaynak metin arasındaki benzerlikleri ve ayrılıkları ortaya çıkaracaktır.

Bulgular ve Yorum

Süreç Öncesi Normları

Çeviri eserlerin kapak sayfalarını incelediğimizde; Sonat Kaya'nın çevirdiği ve Bordo Siyah Yayınlar'ın çıkardığı Üç Hikâye adlı eserin, ön kapağında ünlü İtalyan ressam Michelangelo Merisi da Caravaggio'ya ait olan bir resim yer almaktadır. 1598 tarihli resimde, Kral Nebukadnezar'ın güçlü komutanı Holofernes'in, yatağında içkiden sızmış bir şekilde yatarken, Yahudalı Judith olarak tanınan genç ve güzel bir dul tarafından başının kılıçla kesilme sahnesi görüntülenmektedir. İç kısmında ise içindekiler sayfası, Gustave Flaubert'in biyografisinin yer aldığı bir sayfa ile Veysel Atayman'a ait olan görüşlerin yer aldığı bir giriş kısmı bulunmaktadır. Eserin arka bölümünde ise iç tarafta, eserle ilgili notların tutulabileceği sayfalar bulunmakta ve arka kapakta eser hakkında kısa bir bilgi yer almaktadır.

Can Yayınları'ndan çıkan ve Samih Rifat'ın çevirisi olan eser hakkında, ön kapakta ilk bakışta dikkatimizi çeken unsur kitabın adı olacaktır. Çünkü diğer eserlerin aksine kitabın isminin Üç Hikâye olarak değil de, Üç Öykü olarak çevrildiğini görürüz. Yine ön kapakta olasılıkla yazarın Saf Bir Kalp isimli ilk öyküsüne atıfta bulunarak seçilmiş bir papağan resmi yer almaktadır. İç kısımda ise eserin yazarı Gustave Flaubert'e ve çevirmeni Samih Rifat'a ait bilgilerin yer aldığı bir sayfaya, içindekiler sayfasına ve bir önsöze yer verilmiştir. Eserin arka kapağı ise yazar ve eseri hakkında kısa bir bilgi içermektedir.

Berna Akkıyal ve Can Belge'nin çevirisini yaptığı; İletişim Yayınları'ndan çıkan son çeviri eserimiz olan Üç Hikâye'nin ön kapağında ünlü Fransız ressam Nicolas Bernard Lépicié' nin 1773 yılında yapmış olduğu Le Lever de Fanchon adlı eserin bir resmi ve eserin iç kısmında Gustave Flaubert hakkında bilgi içeren bir sayfa, içindekiler sayfası ile Melis Oflas tarafından çevrilen ve Michel Tournier'in yazdığı bir önsöz bulunmaktadır. Arka tarafta ise iç kısımda yazarın diğer kitaplarına ait tanıtım yazılarının yer aldığı sayfalar ve en dış kapakta, sağ üstte Gustave Flaubert'in kendi el yazısıyla "Basit Bir Yürek" adlı öyküsünün çalışma notlarından birine ait olan küçük bir resim, sol üstte eser hakkında kısa bir tanıtım yazısı ve altta Orhan Pamuk'un eserle ilgili görüşünü bildirdiği birkaç cümle bulunmaktadır.

Çeviri Süreci Normları

Toplam 184 sayfa olan kaynak metin içerisinde üç hikâye (öykü) yer almaktadır. İlk hikâye 57 sayfa, ikinci hikâye 47 sayfa ve son hikâye ise 52 sayfadan oluşmaktadır. Metin içi bölümlendirme konusunda fikir edinebilmek için bölümleri incelediğimizde birinci hikâyenin 5 bölüme; ikinci hikâyenin ise 3 bölüme ve son hikâyenin de yine aynı şekilde 3 bölüme ayrıldığını görürüz. Çeviri 1 olarak ele aldığımız Sonat Kaya'nın çevirisi ise 166 sayfa olup, yine 3 hikâyeden ibarettir. Kaynak

metinden farklı olarak ilk hikâye 54, ikinci hikâye 42 ve üçüncü hikâye 50 sayfadan oluşmaktadır. Metin içi bölümlendirme ise kaynak metinde olduğu gibi, birinci hikâyede 5, ikinci hikâyede 3 ve son hikâyede de 3 bölüm şeklindedir. Çeviri 2'de ise yani Samih Rifat'ın çevirisinde toplam 140 sayfa bulunmakta ve yine 3 hikâyeden oluşmaktadır. İlk hikâye 50, ikinci hikâye 36 ve üçüncüsü de 39 sayfadır. Hikâyeler kendi içlerinde, tıpkı kaynak metin ve çeviri 1'de olduğu gibi şu şekilde bölümlere ayrılmıştır; ilk hikâye 5, ikinci hikâye 3 ve üçüncü hikâye yine 3 bölüm şeklindedir. Son olarak Berna Akkıyal ile Can Belge'ye ait olan ve Çeviri 3 olarak incelediğimiz yapıt ise toplamda 114 sayfadan ve ilki 36, ikincisi 30 ve üçüncüsü 33 sayfa olan 3 hikâyeden oluşmaktadır. Kaynak metin ve diğer iki çeviride olduğu gibi birinci hikâye 5, ikincisi 3 ve üçüncüsü yine 3 bölüm şeklinde düzenlenmiştir.

Tablo 1: İncelenen Kitaptaki Sayfa ve Bölüm Sayıları

	KM	Ç1	Ç2	Ç3
Kitaptaki Toplam Sayfa Sayısı	184	166	140	114
Kitaptaki Öykü Sayısı	3	3	3	3
Birinci Öykü Sayfa Sayısı	57	54	50	36
İkinci Öykü Sayfa Sayısı	47	42	36	30
Üçüncü Öykü Sayfa Sayısı	52	50	39	33
Birinci Öykü Bölüm Sayısı	5	5	5	5
İkinci Öykü Bölüm Sayısı	3	3	3	3
Üçüncü Öykü Bölüm Sayısı	3	3	3	3

Üç Hikâye Adlı Eserin Çözümlemesi

Saf Bir Kalp

1- KM: "Pendant un demi-siècle, les bourgeoises de Pont-l'Évêque envièrent à Mme Aubain sa servante Félicité." (p.27)

Ç1: "Pont-l'Evéque'in burjuva kadınları, yarım yüzyıl boyunca Madam Aubain'e, Félicité gibi bir hizmetçisi olduğu için gıpta ettiler." (s.21)

Ç2: "Yarım yüzyıl boyunca Pont-l'Evéque'in kentli kadınları, hizmetçisi Félicité yüzünden Bayan Aubain'i kıskandılar." (s.15)

Ç3: "Yarım yüzyıl boyunca, Pont-l'Evéqueli burjuvalar Madam Aubain'in hizmetçisi Félicité'ye gıpta edegeldiler." (s.15)

KM'de kullanılan "bourgeoises" kelimesi Ç1'de doğru anlamı olan "burjuvalı kadınlar" olarak söylenmiş iken Ç2'de değiştirme stratejisi uygulanarak "kentli kadınlar" olarak ifade edilmiştir, bu ifade Fransızcada "citadines" veya "urbaines" olarak söylenir. Ç3'te yine aynı kelime genel olarak ele alınmış ve bahsedilen şahısların kadın oldukları vurgulanmamıştır. Ç3'te kullanılan "edegeldiler" ifadesi herkes tarafından anlaşılamayacağı için yerine daha anlaşılır olan "ile baktılar" ifadesi kullanılabilir. Çevirmen burada sözcük düzeyinde bir tarihselleştirme stratejisi kullanarak, eserin yazıldığı döneme ait bir çeviri üslubu benimsemiştir. Yine KM'de yer alan "bourgeois/e" kelimesi, Ç1 ve Ç3'te ödünç alma stratejisinden faydalanılarak "burjuva" şeklinde kullanılmıştır.

2- KM: "Contre le lambris, peint en blanc, s'alignaient huit chaises d'acajou." (p.28)

Ç1: "Beyaz lambriyle kaplı duvara maun ağacından sekiz sandalye dayanmıştı." (s.22)

Ç2: "Beyaza boyalı duvar kaplamasının önüne sekiz maun sandalye dizilmişti." (s.16)

Ç3: "Beyaza boyalı duvarın önünde sekiz tane maun sandalye diziliydi." (s.16)

Ç1'de birden çok stratejinin bir arada kullanıldığı görülmektedir. İlk olarak ödünç alma stratejisi kullanılmış yani kaynak metin ve dilde yer alan bir sözcüğün, erek metin ve dile aktarılması işlemi yapılmıştır. Bu işlem ile kaynak dil dizgesinden alınan herhangi bir sözcüğün zaman içerisinde erek dil ve kültürde kendine yer edinmesi olasıdır. İşte Ç1'de "duvar kaplaması" anlamında kullanılan "lambris" sözcüğü de kaynak dilden erek dile aktarılmış ve zamanla Türk dil ve kültürüne "lambri" olarak yerleşmiştir. Yine Ç1'de değiştirme stratejisi uygulanarak; "sıraya dizilmek-dizilmek" anlamındaki "s'aligner" fiili "dayanmak" olarak çevrilmiştir. Ç3'de ise çıkarma-eksiltme stratejisi yoluyla "lambris" sözcüğünün tam karşılığı olan duvar

kaplaması yerine sadece "duvar" ifadesi kullanılmıştır. Bu bağlamda diğer cümlelere göre erek metne en yakın cümle olan, erek kültür tarafından kolaylıkla anlaşılabilecek düzeyde bir çeviri olarak kabul ettiğimiz Ç2'de kabul edilebilir çeviri yaklaşımına göre aktarım yapıldığı gözlemlenmektedir.

3- KM: "Un vieux piano supportait, sous un baromètre, un tas pyramidal de boîtes et de cartons." (p.28)

Ç1: "Bir basınçölçerin altında duran eski piyanonun üstünde piramit gibi yığılmış bir sürü mukavva kutu vardı." (s.22)

Ç2: "Eski bir piyanonun üstünde piramit biçiminde bir karton kutu yığını yükseliyor, hepsinin tepesinde de bir barometre duruyordu." (s.16)

Ç3: "Barometrenin altında duran eski piyano, piramit gibi dizilmiş bir karton ve kutu yığınının altında kalmıştı." (s.16)

KM'de "de boites et de cartons" ifadesi "kutu ve karton" olarak çevrilmesi gerekirken Ç1'de yanlış anlama ve yorumlama stratejisi uygulanarak "mukavva kutu" olarak söylenmiş ve anlam değişikliği olmuştur. Yine Ç1'de "baromètre" ifadesi "basınçölçer" olarak çevrilmiş ve kelime Türkçeleştirilerek kullanılmıştır. Aynı kelime Ç2 ve Ç3'te ise barometre olarak kullanılarak ödünç alma stratejisiyle kaynak metin dizgesinden, erek metin dizgesine aktarılmaktadır. Ek olarak "supportait" kelimesi Türkçe'de "taşımak, katlanmak, dayanmak" anlamlarında kullanılır; oysa Ç2 ve Ç3'te bu anlamından farklı olarak "altında duran / altında kalmıştı" olarak ifade edilmiş yani değiştirme stratejisi uygulanmıştır. Ayrıca yer değiştirme stratejisi kullanılarak cümle devrik cümle haline getirilmiştir. Yine Ç2'de "yükseliyor" ve "hepsi" ifadelerine eksiltme-çıkartma stratejisi uygulanarak KM'de yer verilmemiştir ve çevirmen cümleye sadık kalmadan serbest çeviri yapmıştır. Bu bağlamda birbirlerine kıyasla, kullanılan stratejilerin yapısı ve sıklığı değerlendirildiğinde Ç1 ve Ç2 kabul edilebilir birer çeviri; Ç3 ise yeterli bir çeviri olarak görülmektedir.

4- KM: "Personne, dans les marchandages, ne montrait plus d'entêtement." (p.29)

Ç1: "Pazarlık ederken hiç kimse onun kadar inatçı olamazdı." (s.23)

Ç2: "Pazarlıkta kimse onun eline su dökemezdi." (s.16)

Ç3: "Pazarlıkta onun kadar inatçısı yoktu." (s.16)

Ç1'de ekleme ve değiştirme stratejileri kullanılmış; "pazarlık" anlamındaki ve isim (nom masculin) olarak kullanılan "marchandage" kelimesi, "pazarlık etmek" anlamındaki "marchander" kelimesi gibi kullanılmış, "-etmek" ifadesi eklenmiştir. Bu bağlamda kaynak metne sadık kalmayarak kabul edilebilir bir çeviri özelliği göstermiştir. Ç2'de demek istenilenin erek kültürde daha iyi anlaşılması ve ifade edilmesi bakımından erek kültüre ait bir deyim olan "kimse onun eline su dökemez" ifadesi kullanılmış ve yerlileştirme stratejisi uygulanmıştır. Böylelikle Ç2'nin erek metne daha yakın olduğu ve kabul edilebilir bir çeviri olduğu anlaşılmaktadır. Ç3'ün

ise diğer cümlelere göre kaynak metne olan yakınlığından dolayı, yeterli bir çeviri olduğu söylenebilir.

5- KM: "Elle avait eu, comme une autre, son histoire d'amour." (p.30)

Ç1: "Bu arada, birçok kadın gibi, onun da başından bir aşk hikâyesi geçmişti." (s.24)

Ç2: "Onun da herkes gibi, bir sevda öyküsü olmuştu."(s. 19)

Ç3: "Onun da herkes gibi, bir gönül macerası oldu." (s.17)

Ç1'de KM'de yer almamasına karşın, çevirmen ekleme stratejisi kullanarak, cümleye "bu arada" ifadesini eklemiştir. Ç2 ve Ç3'te "herkes gibi" ifadesi "comme tout le monde" ile karşılanabilir ama KM'de bu ifade yer almadığından, çevirmenin değiştirme stratejisi kullandığı barizdir. Bunun yerine çevirmenin "her kadın gibi" diye bir ifade kullanması daha doğru olacaktır.

6- KM: "Devant l'auberge, elle questionna une bourgeoise en capeline de veuve, et qui précisément cherchait une cuisinière." (p.33)

Ç1: "Bir hanın önünde, dul kadınlara has omuzluklu başlık giyen bir kadınla görüştü. O sırada kadın da bir aşçı arıyordu." (s.27)

Ç2: "Hanın önünde, dul giysileri içindeki bir kentli kadına yanaştı; kadın da tam o sırlara bir aşçı arıyordu." (s.21)

Ç3: "Hanın önünde dul şapkalı bir kadınla karşılaştı; ona sorular sorup bir aşçı aradığını öğrendi." (s.19)

KM'de "et" yani "ve" bağlacı ile birbirine bağlı olan cümle grubunu, diğer üç çeviri cümlesinde farklı yapılarda görüyoruz. Ç1'de iki ayrı cümle şeklindeyken Ç2 ve Ç3'te ise noktalı virgülle ayrılarak çevrilmiştir. Yine Ç3'te "en capeline de veuve" ifadesi, "dul şapkalı" şeklinde kelimesi kelimesine çevrilerek sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi uygulanmış, ancak bu çeviri belki kaynak metne daha sadık olmuştur ama erek metin okuyucuları açısından yeteri kadar anlaşılır olmamıştır. Ç1'de "dul kadınlara has omuzluklu başlık" şeklinde çevrilerek açımlama stratejisi vasıtasıyla tam olarak açıklanarak verilmiş, böylelikle erek metin okuyucusu için daha anlaşılır nitelikte bir çeviri olmuştur. Ç2'de ise "dul giysileri içinde" şeklinde çevrilerek, KM'de yer alan "capeline" yani "şapka" kelimesi genelleştirme (üst anlamlı) çeviri stratejisi uygulanarak "giysi" şeklinde çevrilmiş olmuş; yine böylece erek kitle açısından anlaşılır nitelikte bir çeviri yapılmış, ancak bu kez de kaynak metne sadık kalınmadığı için kaynak dil ve kültürden uzaklaşılmıştır. Böylelikle Ç1 ve Ç2 kabul edilebilir birer çeviriyken, Ç3 ise yeterli bir çeviri olarak tanımlanabilir.

7- KM: "Félicité, un quart d'heure après, était installée chez elle." (p.33)

Ç1: "Bir çeyrek saat sonra Félicité, kadının evine yerleşmişti." (s.27)

Ç2: "Çeyrek saat sonra, Félicité kadının evine yerleşmişti." (s.22)

Ç3: "Félicité on beş dakika sonra Madam'ın evine yerleşmişti bile." (s.19)

Ç1 ve Ç2'de "un quart d'heure" "çeyrek saat" olarak ifade edilmiş fakat bu Türkçe'de güzel bir ifade değildir. Ç3'teki "on beş dakika" daha güzel bir kullanımdır. Erek kültürün daha rahat anlayacağı bir şekilde ifade edilmiştir. Ç3'te yer alan "bile" ifadesi ise Fransızca'da "déjà" veya "d'ailleurs" kelimeleri ile söylenebilir ama KM'de bu kelimelerden birini görememekteyiz. Söz konusu cümlede çevirmenin ekleme stratejisinden yararlandığı açıktır. Verilen bu örnek cümleyle, Ç3'ün erek dil ve kültüre yakınlaştığını görürüz. Ancak diğer cümlelere bakıldığında yeterli bir çeviri izlenimi veren Ç3, böylelikle Toury'nin kuram ve normlarında belirttiği gibi en yeterli çeviri de dahi kaynak metinden yer yer uzaklaşılabileceğini ortaya koymaktadır.

8- KM: "A des époques indéterminées, Mme Aubain recevait la visite du marquis de Gremanville, un de ses oncles, ruiné par la crapule et qui vivait à Falaise sur le dernier lopin de ses terres." (p.35)

Ç1: "Madam Aubain'in bir de, ne zaman geleceği belli olmayan Marki de Gremanville adında bir ziyaretçisi vardı. Bu kişi, onun amcalarından biriydi, sefahat düşkünlüğü adamın hayatını mahvetmişti. Falaise'de, arazisinin kendisine kalan son parçasında yaşıyordu." (s.29)

Ç2: "Zaman zaman Bayan Aubain'i ziyarete Gremanville Markisi gelirdi; kadının dayılarından biriydi, dolandırıcıların eline düşüp varını yoğunu yitirmişti ve Falaise'de, topraklarından geriye kalan son parçacıkta yaşıyordu." (s.22)

Ç3: "Madam Aubain'in dayısı, sefahat düşkünlüğünden varını yoğunu yitirmiş ve hayatını elinde kalan son arazisi Falaise'de sürdüren Gremanville Markisi, ara ara ziyarete gelirdi." (s.20)

Örneğimiz KM'de tek bir cümle halindeyken, Ç1'de bölme-bölünme ve yer değiştirme stratejileri uygulanarak, üç cümle halinde verilmiştir. KM'de yer alan "A des époques indéterminées" ifadesi, "Belli olmayan dönemlerde" olarak ifade edilebilecekken değiştirme stratejisi kullanılarak Ç2'de "zaman zaman", Ç3'te ise "ara ara" olarak ifade edilmiştir. Ç2'de "kadının dayılarından biri" olarak ifadesi, aslında KM'de "dayılarından biri" olarak verilmiştir yani "kadın" kelimesi ekleme stratejisi ile fazladan konulmuştur. Ç3'te "ruiné par la crapule" anlaşılmamış ve anlam değişikliğine gidilmiştir, yani yanlış anlama ve yorumlama yoluyla çevrilmiştir. Çünkü bu bölümde "sefahat düşkünlüğünden" değil de "dolandırıcılıktan iflas etmiştir" denilmelidir. Ayrıca Ç1'de yer alan "Marki de Gremanville" söz öbeği diziliş şekliyle beraber kaynak metinden ödünç alınmış; Ç2 ve Ç3'te ise "Gremanville Markisi" şeklinde bir kullanımla ödünç alma stratejisi ile erek metne dâhil olan kelime grubundan "Marki" sözcüğü zamanla dilimizde de yer edinmiştir.

9- KM: "La lune à son premier quartier éclairait une partie du ciel, et un brouillard flottait comme une écharpe sur les sinuosités de la Toucques." (p.37)

Ç1: "Hilal şeklinde bir ay, gökyüzünün ancak bir kısmını aydınlatıyor ve bir sis bulutu Toucques'un engebeli arazisi üzerinde bir tül gibi süzülüyordu." (s.30)

Ç2: "Henüz ilk dördünündeki ay göğün bir bölümünü aydınlatıyor ve bir sis bulutu, Toucques Irmağı'nın kıvrımları üstünde bir boyun atkısı gibi süzülüyordu." (s.24)

Ç3: "Yeni ay gökyüzünü kısmen aydınlatıyordu ve sis tabakası bir örtü gibi Toucques'un etrafını kaplamıştı." (s.21)

Ç1'de kullanılan "ancak" ifadesi, cümleye ekleme stratejisi vasıtasıyla kazandırılmıştır oysa ki KM'de yer almamaktadır. KM'deki "sinuosités" ifadesi ise değiştirme stratejisi yoluyla Ç1, Ç2 ve Ç3'te hep farklı farklı ifade edilmiştir. Sözlük anlamı ise "kıvrım, giriş çıkış" olarak verilmiştir. Ç1 artarda kullanılan bu iki strateji ile erek dil ve kültüre yaklaşarak, kabul edilebilir bir çeviri olmuştur. Ek olarak sözcüğü erek dil dizgesine en iyi taşıyan cümlenin de Ç2 olduğu açıktır. Ayrıca "Toucques" kelimesinin anlamı araştırılmamış ola ki yalnızca Ç2'de "ırmak" kelimesi eklenerek ekleme stratejisinden yararlanılmış ve Toucques'un bir ırmak olduğu belirtilmiştir; diğer iki çeviride dağ mıdır, şehir midir yoksa bir şahsiyet midir açık değildir. Yine kaynak kültüre yabancı erek kültürün, metni daha iyi algılaması adına Ç2'de yapılan bu ekleme oldukça yerindedir. Görüldüğü üzere diğer çevirilere nazaran Ç2'nin kabul edilebilir bir çeviri olduğu açıktır.

10- KM: "Virginie l'occupait exclusivement; car elle eut, à la suite de son effroi, une affection nerveuse, et M. Poupart, le docteur, conseilla les bains de mer de Trouville." (p.38)

Ç1: "Artık yalnızca Virginie ile meşgul oluyordu, çünkü kızcağız yaşadığı bu korkudan sonra sinir hastası olmuş ve doktor Mösyö Poupart, ona Trouville deniz banyolarını tavsiye etmişti." (s.32)

Ç2: "Zamanın çoğunu Virginie alıyordu; çünkü yaşadığı büyük korkunun ardından kızcağız sinirsel bir rahatsızlık geçirmiş ve Doktor Bay Poupart, Trouville kumsallarında deniz banyosu önermişti." (s.25)

Ç3: "Fakat bu mevzu Virginie üzerinde ayrı bir etki yaratmıştı; yaşadığı dehşetin ardından bir sinirsel hastalık ortaya çıktı; Doktor Mösyö Poupart, Trouville'de denize girmesini tavsiye etti." (s.22)

KM'de yer alan "Virginie l'occupait", Ç1'de çevirmenin yanlış anlama ve yorumlaması ile "Virginie ile meşgul oluyordu" olarak çevrilmiş, oysa çevirisi "Virginie onu çok meşgul ediyordu" olmalıdır. Ç3'te ise bu kısım, çevirmen tarafından atlanarak, çıkartma stratejisi yolu ile hiç çevrilmemiş, aksine yanlış anlama ve

yorumlama yoluyla "Fakat bu mevzu Virginie üzerinde ayrı bir etki yaratmıştı" gibi bir ifadeye yer verilmiştir. Ç2'de ise "kumsallarında" ifadesi KM'de bulunmamaktadır, çevirmen söz konusu ifadeyi ekleme stratejisi vasıtasıyla metne dâhil etmiştir. Ayrıca KM'deki "les bains de mer" ifadesi, Ç1 ve Ç2'de sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejisi ile "deniz banyoları" şeklinde çevrilmişken, Ç3'te "denize girmek" şeklinde değiştirme stratejisinden yararlanılarak çevrilmiştir. Dolayısı ile çeviriler erek metne daha yakın bir izlenim çizmektedir. Bu örnek cümleyle de, genel anlamda kaynak metne olan yakınlığı ile göze çarpan Ç3'te dahi kaymalar olduğu ve yer yer kaynak metinden uzaklaştığı görülmektedir.

11- KM: "La ferme avait, comme eux, un caractère d'ancienneté. Les poutrelles du plafond étaient vermoulues, les murailles noires de fumée, les carreaux gris de poussière." (p.40)

Ç1: "Çiftlik de, Liebardlar gibi yıllanmış, tavanın kirişleri paslanıp çürümüş, duvarlar isten simsiyah olmuş, döşeme taşları tozdan grileşmişti." (s.34)

Ç2: "Çiftlik de içindekiler gibi eski kokuyordu: Tavan kirişleri kurtlanmış, duvarlar isten kararmış, pencere camları tozdan kül rengine dönmüştü." (s.26)

Ç3: "Çiftlik de onlar gibi eskiliği çağrıştırıyordu. Tavan kirişleri çürümüş; duvarlar isten kararmış; pencereler tozdan grileşmişti." (s.23)

KM'de verilen "un caractère d'ancienneté" ifadesi değiştirme stratejisi ile Ç1'de "yıllanmış"; Ç2'de "eski kokuyordu", Ç3'te "eskiliği çağrıştırıyordu" olarak çevrilmiş, oysa "eskimiş bir özelliğe" olarak çevrilmesi daha güzel olacaktır. Ayrıca kaynak metinde isimleri verilmeden, "comme eux" şeklinde bir zamirle temsil edilen ailenin adının Ç1'de "Liebardlar gibi" şeklinde belirtilmesi ile değiştirme stratejisi uygulanmış. Söz konusu stratejiler sayesinde serbest bir çeviri üslubu ile beraber erek dil okuyucusuna hitap eden Ç1 kabul edilebilir bir çeviri olmuştur. Yine KM'de yer alan ve renk belirten "gris" kelimesi, Ç2'de bir yeniden düzgüleme işlemi yapılarak "kül rengi" diye çevrilmiştir. Ç2'ye hakim olan serbestlik, onu erek metne yakınlaştırarak kabul edilebilir bir çeviri olmasını sağlamıştır. Ç3 ise kaynak metne kusursuz oranda sadık kalmamakla beraber daha yakın olduğundan yeterli bir çeviri özelliğini taşımaktadır.

12- KM: "L'après-midi, on s'en allait avec l'âne au-delà des Roches-Noires, du côté d'Hennequeville." (p.41)

Ç1: "Öğleden sonra, eşekle Roches-Noires'ın ötesine, Hennequeville tarafına giderlerdi." (s.35)

Ç2: "Öğleden sonra, eşekle Kara Kayalar'ın ötesine, Hennequeville'e doğru gidiyorlardı." (s.27)

Ç3: "Öğleden sonraları eşeği alıp, Hennequeville yakınlarındaki Roche-Noir'a gidiyorlardı." (s.24)

Kaynak metinde yer alan "Roches-Noires" ifadesi, Ç1'de olduğu gibi erek metne taşınarak, ödünç alma stratejisi uygulanmıştır. Yine Ç3'te aynı ifade "Roche-Noir" olarak erek metne dâhil edilerek ödünç alma stratejisinden faydalanılmıştır. Ç2'de ise "Roches-Noires" ifadesi Türkçeleştirilerek "Kara Kayalar" olarak çevrilmiş ve yerlileştirme stratejisi uygulanmıştır. Bu bağlamda Ç2 erek metin ve kültüre yaklaşırken, diğer cümleler kaynak dil ve kültüre yaklaşmışlardır. Böylelikle Ç2 kabul edilebilir bir çeviri iken, diğerleri yeterli çeviri anlayışına uygun gözükmektedir. Şu ana kadar verilen örnek cümlelerde yeterli çeviri niteliği taşıyan cümlelerde de uzaklaşmalar olabileceği ve kabul edilebilir özellik sergileyebileceğini görmüştük. Bu örnekte onların aksine daha önce kabul edilebilir bir çeviri olarak, diğer cümlelerden sıyrılan Ç1'in de kaynak metinden tamamen kopamadığı ortaya çıkmaktadır.

13- KM: "Félicité tomba sur une chaise, en s'appuyant la tête à la cloison, et ferma ses paupières, qui devinrent roses tout à coup." (p.55)

Ç1: "Félicité, başını tahta perdeye dayayarak bir sandalyeye yığıldı ve bir anda kıpkırmızı kesilen gözlerini kapadı." (s.48)

Ç2: "Félicité bir sandalyeye yığıldı, kafasını duvara yasladı, gözlerini kapadı; ansızın pespembe kesilmişti göz kapakları." (s.38)

Ç3: "Félicité bir sandalyeye yığılıp başını arkaya dayadı ve birden kıpkırmızı gözlerini kapadı." (s.33)

KM'de verilen "cloison" kelimesi Ç1'de değiştirme stratejisi ile "tahta perde" olarak ifade edilmiştir oysa Türkçe karşılığı "duvar"dır. KM'de yer verilen "devinrent" eylemi de çıkartma stratejisi ile Ç3'de verilmemiş ve çeviri eksik kalmıştır. KM'de verilen "en s'appuyant" kelimesi, Ç2'de "yasladı" olarak ifade edilmiştir, oysa gérondif "dayayarak/yaslayarak" olarak ifade edilmesi gerekir. Bu bağlamda yapılan çevirinin, kaynak metinle dilbilgisi kuralları açısından da farklı olabileceği görülmektedir. Kaynak metinden oldukça uzaklaşan çeviri metin, kabul edilebilir tarzda bir çeviri olduğunu ortaya koymaktadır.

14- KM: "Elle entreprit de l'instruire ; bientôt il répéta: « Charmant garçon ! Serviteur, monsieur ! Je vous salue, Marie ! »" (p.66)

Ç1: "Kadın derhal onu eğitmeye koyuldu ve kuş, kısa bir süre sonra, "Yakışıklı çocuk! Hizmetinizdeyim, bayan! Selam Marie" diye tekrarlamaya başladı." (s.58)

Ç2: "O da kuşu eğitmeye girişti; kısa süre sonra "Sevimli çocuk' Uşaklar! Bayım! Selam sana Meryem!" sözcüklerini yinelemeye başlamıştı." (s.47)

Ç3: "Félicité papağanın eğitimini üstlendi; çok geçmeden Lulu "Uslu çocuk! Hizmetinizdeyim efendim! Selamlar Marie" demeye başladı." (s.40)

Ödünç alma stratejisi uygulanarak, kaynak metinde yer alan “Marie” ismi, Ç1 ve Ç3’te hiçbir değişikliğe uğramadan yine aynı şekilde kalmıştır. Ç2’de ise söz konusu isim “Meryem” şekline dönüştürülüp, Türkçeleştirilerek, erek dil ve kültürüne dâhil edilmiş; dolayısıyla erek metne yaklaşmış yani kabul edilebilir bir çeviri olmuştur. Ayrıca Ç1’de çevirmen “monsieur” ifadesini “bay” olarak çevirmesi gerekirken “bayan” olarak çevirmiştir. Burada yanlış anlama ve yorumlama yoluyla bir çeviri yapıldığı görülmektedir. Bunun sonucunda Ç1’in kaynak metinden bir miktar uzaklaştığını düşünürsek, kabul edilebilir bir çeviri ve Ç3’ü ise kaynak metne daha sadık kalması bakımından yeterli bir çeviri olarak düşünebiliriz.

15- KM: “Quand il descendait l'escalier, il appuyait sur les marches la courbe de son bec, levait la patte droite, puis la gauche ; et elle avait peur qu'une telle gymnastique ne lui causât des étourdissements.” (p.68)

Ç1: “Merdivenlerden inerken eğri gagasını basamaklara dayıyor, önce sol sonra da sağ ayağını kaldırıyordu. Félicité ise, böyle bir jimnastiğin onu serseme çevirmesinden korkuyordu.” (s.60)

Ç2: “Merdivenden inerken, gagasının eğrisini basamaklara yaslıyor ve önce sağ, sonra da sol ayağını kaldırıyordu; böylesi bir jimnastiğin başını döndürmesinden korkuyordu Félicité.” (s.48)

Ç3: “Merdivenden inerken gagasının kavisini basamağa dayıyor; önce sağ sonra sol ayağını kaldırıyordu; Félicité bu akrobasinin onun başını döndürmesinden korkuyordu.” (s.41)

KM’deki “levait la patte droite, puis la gauche” ifadesi, Ç1’de “önce sol sonra da sağ ayağını kaldırıyordu” şeklinde çevrilerek, yanlış anlama ve yorumlama çevirisi yapılmıştır. Çünkü, olması gereken “önce sağ sonra sol”dur. Böylece Ç1 kabul edilebilirlik özelliği taşıdığını göstermektedir.

16- KM: “La Simonne le reprit, pour le mettre sur le reposoir.” (p.80)

Ç1: “La Simone, adak yerine koymak için onu tekrar aldı.”(s.71)

Ç2: “Simone Kadın kuşu alıp yeniden sunağa koydu.” (s.57)

Ç3: “Simon Ana, onu sunağa koymak için geri aldı.” (s.48)

Ç1’de kaynak metinde yer alan “La Simonne” ifadesindeki “La” sözcüğü korunmuş, böylelikle ödünç alma stratejisi uygulanmıştır. Metnin geneline göre bir yorumlamada bulunularak Ç2’de “kadın”, Ç3’te ise “ana” olarak çevrilmiş, yorumlama yani çıkarım yoluyla bir çeviri stratejisi uygulanmıştır. Ç2’de ise çevirmenin söylenmek isteneni yanlış algılamasından ötürü cümle yanlış bir yorumla çevrilmiştir. Söz konusu kadın, bir amaç uğruna tek bir eylem gerçekleştirmiş, kuşu sunağa koymak için tekrar almıştır. Böyle olmasına rağmen, “kuşu alıp yeniden sunağa koydu” denilerek, kadının iki ayrı eylem gerçekleştirdiği (kuşu almak ve sunağa koymak) söylenmiş yani yanlış anlama ve yorumlama yoluyla çeviri stratejisi

uygulanmıştır. Bunun sonucunda cümle tamamen kaynak metinden uzaklaşmış ve serbest bir çeviri üslubu benimsenmiş; kabul edilebilir bir çeviridir.

Konuksever Aziz Julıen'in Efsanesi

17- KM: "Elle allait crier; mais, glissant sur le rais de la lune, il s'éleva dans l'air doucement, puis disparut." (p.88)

Ç1: "Kadın tam bağıracakken, adam ay ışığının üstünden kayıp yavaşça gökyüzüne yükselerek gözden kayboldu." (s.78)

Ç2: "Kadın az daha bağıracaktı; ama adam ay ışığının üstünde kayarak yavaşça havalandı ve gözden kayboldu. (s.67)

Ç3: "Tam bağıracakken, yaşlı adam ay ışığında süzülerek göğe yükseldi ve kayboldu." (s.53)

KM'de verilen "puis" sıralama zarfı, bir nevi çıkartma stratejisi ile Ç1'de kullanılmamış ve kulanım yerini bir gerondif çekimli eyleme bırakmıştır. Yine KM'de yer almayan bağlaç olan "et" yani "ve" sözcüğü de Ç2 ile Ç3'te ekleme stratejisi yolu ile erek metne dâhil edilmiştir. Ç2'de yer alan "az daha" ifadesi Fransızca'da "presque" ile ifade edilir fakat KM'de bu ifade yer almamaktadır; çevirmen ekleme stratejisi kullanmış ve serbest çeviri yapmıştır. Bu bağlamda Ç2'nin kabul edilebilir bir çeviri olduğunu söylemek gerekir. KM'de yer alan "doucement" zarfı Ç3'te kullanılmamış, çevirmen tarafından çıkartma stratejisi uygulanarak göz ardı edilmiştir.

18- KM: "Souvent le châtelain festoyait ses vieux compagnons d'armes." (p.91)

Ç1: "Senyör çoğu zaman da eski silah arkadaşına ziyafet verirdi." (s.80)

Ç2: "Şato sahibi eski silah arkadaşlarına da ziyafet çekerdi." (s.69)

Ç3: "Şato sahibi sık sık eski silah arkadaşlarına davetler verirdi." (s.55)

KM'de verilen "souvent" sıklık zarfının, Ç1'de değiştirme stratejisiyle "çoğu zaman" olarak ifade edildiğini görüyoruz oysa verilen tercümenin Fransızca'daki karşılığı "la plupart du temps" dır. Ç2'de verilen "da" ise Fransızca'da "aussi" "égalament" "encore" ile ifade edilir ve KM'de yer almamaktadır, çevirmen ekleme stratejisi yoluyla fazladan kullanmıştır. Buna göre çevirisiyle kaynak metne en yakın olan cümle Ç3 için yeterli bir çeviri demek yanlış olmaz. Diğer iki çeviri ise kabul edilebilir birer çeviridir.

19- KM: "Le pigeon, les ailes cassées, palpitait, suspendu dans les branches d'un troène." (p.93)

Ç1: "Kanadı kırılan güvercin, bir kınakına ağacının dallarına takılmış, çırpınıyordu." (s.82)

Ç2: “Kanatları kırılan güvercin, bir kurtbağrı dalına asılı kalmış, çırpınıyordu.” (s.71)

Ç3: “Kanatları kırılan kuş bir kurtbağrı ağacının dallarına takılıp kalmış, can çekişiyordu.” (s.56)

KM’deki “troène” kelimesinin Türkçe’deki karşılığı “kurtbağrı ağacıdır”, Ç1’de ise değiştirme stratejisi ile “kınakına ağacı” olarak aktarılmıştır. KM’deki “pigeon” sözcüğünün ise Türkçe’deki karşılığı “güvercin” iken Ç3’de genelleme stratejisi kullanılarak “kuş” olarak aktarılmış ve genel bir anlam yüklenmiştir. Yine Ç3’te değiştirme stratejisi ile “palpiter” eylemi, “can çekişmek” olarak çevrilmiştir; doğru çevirisi Ç1 ve Ç2’deki gibi “çırpınmak” olmalıdır.

20- KM: “La nuit allait venir; et derrière le bois, dans les intervalles des branches, le ciel était rouge comme une nappe de sang.” (p.100)

Ç1: “Gece olmak üzereydi. Ormanın arkasında, dalların arasından gökyüzü kanlı bir örtü gibi kıpkırmızı görünüyordu.” (s.89)

Ç2: “Gece olmak üzereydi ve ormanın arkasında, dalların arasından görünen gök, bir kan tabakası gibi kıpkırmızıydı.” (s.45)

Ç3: “Gece çöküyordu ve dalların arasından görünen gökyüzü kan kırmızıydı.” (s.60)

KM’de verilen “derrière le bois”, Ç3’te çıkartma stratejisi kullanımıyla beraber, çevrilmeyerek, eksik çeviri yapılmıştır. Ç1 ve Ç2’deki “kıpkırmızı” ifadesi Fransızca’da “rougeatre” veya “toute rouge” ile ifade edilir fakat bu benzetme KM’de bu şekilde verilmemiştir. Burada sözcük düzeyinde bir yeniden düzgüleme işi yapılarak “rouge” ifadesi “kıpkırmızı” olarak betimlenmiştir. Böylece Ç1 ve Ç2 için kabul edilebilir diyebiliriz.

21- KM: “Grâce à la faveur divine, il en réchappa toujours.” (p.105)

Ç1: “Ama Tanrı’nın yardımıyla ölümden hep kurtuldu.” (s.93)

Ç2: “Tanrısal bir kayrayla her seferinde ölümden kurtuldu.” (s.80)

Ç3: “Allah hayatını hep bağışladı, hepsinden kurtuldu.” (s.63)

Ç1’de yer alan “ama” bağlacı KM’de bulunmamaktadır. Dolayısıyla Ç1’de ekleme stratejisi kullanıldığı açıktır. Ç2’de çevirmen “kayrayla” ifadesini kullanmıştır ama bu çoğunluğun anlayabileceği bir ifade değildir; bu nedenle çevirmenin daha kolay anlaşılan “lütfuyla” veya “yardımıyla” gibi ifadeleri kullanması daha doğru olacaktır. Ç3’te ise çevirmen, “tanrı” yerine “Allah” ifadesini kullanarak, yerlileştirme stratejisi uygulamıştır. Yine KM’de yer alan “Grace à” bağlacı Ç3’te çıkartma stratejisiyle kullanılmamış; onun yerine yeniden düzgülemeyle değiştirme stratejisi kullanılarak sıklık zarfı “hep” ifadesine yer verilmiştir. Çeviriler genel olarak erek kültüre daha yakın durmaktadır.

22- KM: "Et bientôt entrèrent dans la chambre un vieil homme et une vieille femme, courbés, poudreux, en habits de toile, et s'appuyant chacun sur un bâton." (p.111)

Ç1: "Az sonra, iki büklüm olmuş, toz toprak içinde, keten elbiseler giymiş ihtiyar bir erkekle bir kadın, değneklerine dayanarak odaya girdiler." (s.99)

Ç2: "Ardından odaya, bez giysileri toz toprak içinde, belleri bükük, bastonla yürüyen yaşlı bir adam ve yaşlı bir kadın girdi." (s.84)

Ç3: "Biraz sonra odaya kambur, toz toprak içinde, örtülere sarınmış yaşlı bir adamla yaşlı bir kadın girdiler, ikisi de birer bastona dayanmıştı." (s.67)

KM'de yer alan "chacun" zamiri, Ç1'de çıkartma stratejisi ile çevrilmeden atlanmıştır; oysa ki "her biri değneğine dayanarak" diye çevrilmesi gereklidir. KM'de "s'appuyant" sözcüğü Türkçe'ye "dayanarak" veya "-den güç alarak" olarak çevrilebilir fakat bu ifadelerden hiçbirini Ç2'de görmüyoruz. Bunun nedeni çevirmenin çıkartma stratejisinden faydalanmasıdır. KM'de yer alan "courbés" sıfatı Türkçe'de "beli bükülmüş" ya da "iki büklüm olan" anlamındadır fakat Ç3'te "kambur" yani "bossu" sıfatının karşılığı olarak verilmiş ve değiştirme stratejisinden yararlanılmıştır. Kullanılan stratejinin gücü bakımından erek metne Ç1 ve Ç2 daha yakın durmakta, kabul edilebilir tarzdadır. Bu bakımdan Ç3 için yeterlidir diyebiliriz.

Hérodıas

23- KM: "– J'avais cru l'entendre !

Et Antipas, quand il eut respiré largement, s'informa de Iaokanann, le même que les Latins appellent Saint Jean-Baptiste." (p.136)

Ç1: "Onun bağırdığını işittiğimi sandım! Antipas, derin bir nefes aldıktan sonra, Latinlerin Saint Jean Baptiste (Aziz John) dedikleri Iaokanann hakkında bilgi aldı." (s.121)

Ç2: "Onu duyduğumu sandım!" dedi Antipas ve derin bir soluk aldıktan sonra Yahya'yla -hani şu Latinlerin Vaftizci Aziz Ioannes dedikleri adamla- ilgili sorular sordu. (s.103)

Ç3: "Onu duyduğumu sanmıştım!"

"Ve Antipa derin bir nefes aldıktan sonra Yahya'yı, Latinlerin Vaftizci Yahya dedikleri adamı sordu." (s.83)

KM'de verilen cümlenin zamanı 'plus-que-parfait' yani '-mişli geçmiş zaman' iken, Ç1 ve Ç2'de '-di li geçmiş zaman' kullanılmıştır. Yine Ç1'de ekleme stratejisi kullanılmıştır. Çünkü, cümlede yer alan "bağırdığını" ifadesi KM'de yer almamaktadır, çevirmen eklemiştir. KM'de yer alan "s'informa" ifadesi "bilgi aldı" anlamındadır ancak Ç2'de "…sorular sordu", Ç3'te de "…sordu" olarak ifade edilmiş

ve değiştirme stratejisi kullanılarak metnin aslına sadık kalınmamıştır. Ç1'de kaynak metinde yer alan "Saint Jean-Baptiste" ve "Iaokanann" gibi özel isimler aynen korunmuş, kaynak metinden ödünç alma stratejisi ile erek metne taşınmıştır. Yine söz konusu kavramın kaynak metin kültürünü oluşturan unsurlardan biri olan din ile ilgili terimler (azizler ve vaftiz geleneği gibi) olduğu düşünülürse yabancılaştırma işlemi yapıldığı net bir şekilde söylenebilir. Ayrıca yine aynı cümlede "Saint Jean Baptiste" ifadesi parantez içerisinde "Aziz John" açıklamasıyla beraber verilmiş, böylece açıklama-açımlama stratejisinden de faydalanılmıştır. Ç2 ve Ç3'te ise kelime Türkçeleştirilerek, yani yerlileştirilerek "Yahya" ifadesiyle kullanılmıştır. Erek metne ulaşma çabasında kullanılan stratejilere bakıldığında, kullandığı stratejilerin özelliği ile Ç2'nin kabul edilebilir bir çeviri olduğu anlaşılmaktadır.

24- KM: "Le Babylonien pouvait seul l'ouvrir." (p.154)

Ç1: "Sadece Babilli açabilirdi kapıyı." (s.138)

Ç2: "Yalnızca Babilli açabilirdi bu kapıyı." (s.118)

Ç3: "Tetrark kapının kilitli olduğunu ve sadece Babilli Yasim'in o kapıyı açabileceğini anlattı." (s.95)

Ç3'te kaynak metinde yer almayan "Tetrark kapının kilitli olduğunu ve…, …kapıyı… ile …anlattı" ifadelerinin ekleme stratejisi ile fazladan bir bilgi olarak eklendiğini görmekteyiz. Ek olarak, KM'de yer alan "Le Babylonien" kelimesinin "babilli" olarak çevrilmesi gerekirken, Ç3'te Babilli Yasim denmiş, yani KM'de Babilli olan kişinin adı belirtilmediği halde Ç3'te ekleme stratejisi uygulanarak kişinin adı da verilmiştir. Yine her bir çeviride "kapıyı" kelimesi ekleme stratejisi yoluyla çeviriye dâhil edilmiştir, verilen kelime yerine "onu" gibi bir adılın kullanılması daha yerinde olacaktır.

25- KM: "Les chacals s'arracheront des ossements sur les places publiques, où le soir les vieillards causaient." (p.159)

Ç1: "Yaşlıların çene çaldıkları meydanlarda, artık çakallar buldukları kemikler için birbiriyle çekişecek." (s.143)

Ç2: "Akşamları yaşlıların söyleştiği meydanlarda çakallar, kemik parçalarını kapışacak." (s.122)

Ç3: "Akşamları ihtiyarların sohbet ettikleri meydanlarda çakallar kemiklerinizi toplayacaklar." (s.98)

KM'de verilen "le soir" yani "akşam" kelimesi Ç1'de verilmemiş, çıkarma yoluyla çeviri yapılmıştır. KM'de verilen "ossements" kelimesi "kemikler" olarak çevrilebilir, ancak Ç2'de çevirmen "kemik parçaları" olarak çevirerek "parçaları" kelimesini ekleme yoluyla serbest bir çeviri yapmıştır. Yani Ç1 ve Ç2'nin kabul edilebilir birer çeviri oldukları söylenilebilir. Ç3'te verilen "Kemiklerinizi toplayacaklar" ifadesi Fransızca'da "ils ramasseront vos os" şekliyle söylenebilir fakat KM'de böyle bir ifade yer almamakta, iyeliği ifade eden "vos" gibi bir kelime

bulunmamaktadır. Çevirmen Ç3'te "-niz" ekiyle kelimeye kazandırdığı iyelik ifadesini, yeniden düzgüleme yolu ile değiştirme stratejisinden faydalanarak oluşturmuştur.

26- KM: "Les convives emplissaient la salle du festin." (p.166)

Ç1: "Davetliler şölen salonunu doldurmaya başlamışlardı." (s.149)

Ç2: "Konuklar şölen salonunu dolduruyorlardı." (s.127)

Ç3: "Konuklar ziyafet salonunu doldurmuşlardı." (s.103)

Ç1'de verilen "başlamışlardı" ifadesi KM'de yer almamaktadır, çevirmen kendi yorumunu eklemiştir. Böylece Ç1 kabul edilebilir bir çeviri olmuştur. Ç3'te cümlenin zamanı 'plus-que-parfait' yani '-mişli geçmiş zaman', ancak KM'de 'imparfait' 'şimdiki zamanın geçmişi' kullanılmış, zaman aktarımı yanlış yapılmıştır.

27- KM: "Les Pharisiens les avaient repoussées comme indécence romaine." (p.169)

Ç1: "Ferisiler, Romalıların verdikleri taçları, kendilerine yapılan bir densizlik kabul ederek reddettiler."(s.152)

Ç2: "Ferisiler Roma tarzı bir açık saçıklı gibi gördükleri için bu taçları geri çevirmişlerdi." (s.129)

Ç3: "Ferisiler Roma'ya özgü bir biçimsizlik diye, taçları istememişlerdi." (s.104)

Ç1, kaynak metin cümlesine göre daha uzun, "Romalıların verdikleri; kendilerine yapılan" gibi bir takım açıklamalarla ve eklemelerle genişletilmiş bir cümledir. KM'de verilen cümlenin zamanı 'plus-que-parfait' yani '-mişli geçmiş zaman', ancak Ç1'de değiştirme stratejisiyle 'passé composé' yani '-di li geçmiş zaman' kullanılmıştır. KM'deki "indécence" ifadesi yerine Ç2'de "açık saçıklı" ve yine Ç3'te "biçimsizlik" ifadeleri kullanılmıştır, ancak bu ifade Türkçe'de "ahlaksızlık, densizlik" gibi ifade edilebilir. Çevirmen sözlük araştırması yapmadan, değiştirme stratejisiyle cümleye uygun bir ifade yerleştirmeye çalışmıştır. Kullanılan stratejilerin yapısı ve miktarı dikkate alındığında Ç1 kabul edilebilir bir çeviri sayılmaktadır.

28- KM: "La robe abaissée jusqu'aux hanches, il gisait derrière un monceau de victuailles, trop repu pour en prendre, mais s'obstinant à ne point les quitter." (p.176-177)

Ç1: "Elbisesi kalçalarına inmiş şekilde bir yiyecek yığını arkasında uzanıyordu." (s.159)

Ç2: "Giysisi kalçalarına dek inmiş, bir yiyecek kümesinin arkasında yatıyordu; tıka basa doymuş, daha fazla yiyecek hali kalmamıştı ama önündekileri bırakıp gitmemekte direniyordu." (s.135)

Ç3: "Elbisesi beline kadar düşmüş, bir yiyecek yığınının arkasında yatıyordu; artık yiyecek hali kalmamıştı ama bırakıp gidemiyordu da." (s.109)

KM'deki cümle uzun bir cümledir, fakat Ç1'e baktığımızda çevirmen bölme-bölünme yoluyla cümleyi çevirmiş, yer değiştirme yoluyla cümlenin bütünlüğünü bozmuştur. Ç2'de verilen çeviri hemen hemen aslına uygun düzgün bir çeviri olmuştur. Bu anlamda Ç1 kabul edilebilir bir çeviriyken; incelenen cümlelere bakıldığında genel olarak kaynak metne uzak kalan ve erek odaklı bir anlayışa sahip olan Ç2'nin, bu cümlede kaynak metne yaklaştığı görülmektedir. Yani Ç2'nin erek odaklılık derecesi oldukça yüksek olmasına karşın, bu örnekte erek odaklılıktan bir uzaklaşmanın olduğu son derece açıktır.

Sonuç

Gideon Toury'nin erek odaklı kuram anlayışına göre, kaynak metne yakın olan, sadık kalınan çeviriler "yeterli", erek metne yakın olan ve erek dilin kurallarına uygun olan çeviriler de "kabul edilebilir"dir. Bir çevirinin kaynak metne son derece yakın olsa bile yer yer ondan uzaklaştığı da görülebilir. Aynı şekilde çeviri metnin erek dil ve kültürüne yakın olduğu zamanlarda da bazı kısımlarda kaynak metne yaklaşımı söz konusu olabilir. Bu doğrultuda çeviri metin, kaynak metne ya da erek metne yakınlık anlamında bazı farklılıklar gösterse bile genel olarak kaynak metne daha yakın olduğunu düşündüğümüz çeviriler "yeterli", erek metne daha yakın olan çeviriler ise "kabul edilebilir" çeviri olarak değerlendirilmelidir. Sonuç olarak erek metin, dil ve kültüre yakınlıklarından dolayı Ç1 ve Ç2 için kabul edilebilir ölçüde birer çeviri olduklarını, diğerlerine göre Ç3'ün ise kaynak metin, dil ve kültüre çok daha yakın olduğu için yeterli bir çeviri olduğunu söyleyebiliriz.

Gerek kabul edilebilir, gerek yeterli yaklaşımın benimsendiği çevirilerde çoğunlukla değiştirme stratejisinden faydalanıldığı gözlemlenmektedir. Ancak erek dil ve kültürüne yakınlaşma amacıyla kabul edilebilir bir yaklaşımın baskın olduğu Ç1 ve Ç2'de en çok yerlileştirme, yer değiştirme, genişletme, ekleme ve çıkarma stratejileri kullanılmaktadır. Ç3'te ise yeterlilik ölçütünün baskın olduğu görülmektedir. Bu nedenle daha çok ödünç alma (ödünçleme) ve sözcüğü sözcüğüne çeviri stratejilerinden faydalanılmaktadır. Böylelikle kaynak metne daha yakın bir izlenim verilmiştir. Çalışmada amacımız, yapılan çevirilerin özgün metin ile ne ölçüde benzeştiklerini ortaya koyabilmektir. Umarız bu sayede, "Üç Hikâye" adlı eser Türk okurlar ve araştırmacılar tarafından da daha iyi anlaşılacaktır.

KAYNAKÇA

AKSOY, N. B. (2001). Çeviride Çevirmen Seçimleri Işığında Çeviri Eleştirisi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *18*(2), 1-16.

BAYKAN, A. (2005). Sosyal-Kültürel Faktörlerin Çevirideki Rolü. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *14*, 177-197.

BENGİ-ÖNER, I. (2001). *Çeviribilim Terimleri Sözlüğü.* İstanbul: Sel Yayıncılık.

BERK, Ö. (2005). *Kuramlar Işığında Açıklamalı Çeviribilim Terimcesi.* İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

ERTEN, A. (1993). Çeviri Ediminde Kayıplar Sorunu. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *10*(1), 315-330.

FLAUBERT, G. (1965). *Trois Contes.* Paris: Garnier-Flammarion.

FLAUBERT, G. (2006). *Üç Hikâye-Uzun Öykü* (S. Kaya, Çev.). İstanbul: Bordo Siyah Klasik Yayınlar.

FLAUBERT, G. (2007). *Üç Öykü* (S. Rifat, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.

FLAUBERT, G. (2011). *Üç Hikâye* (B. Akkıyal ve C. Belge, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

GÖKTÜRK, A. (2004). *Çeviri: Dillerin Dili.* İstanbul: Yapı kredi Yayınları.

KÖKSAL, D. (2005). *Çeviri Eğitimi: Kuram ve Uygulama.* Ankara: Nobel Basımevi.

RİFAT, M. (2004). *Çeviri Seçkisi II, Çeviri(Bilim) Nedir?, Başkasının Bakışı.* İstanbul: Dünya Yayıncılık.

RİFAT, M. (2008). *Çeviri Seçkisi I, Çeviriyi Düşünenler* (2. bs.). İstanbul: Sel Yayıncılık.

SUÇİN, M. H. (2007). *Öteki Dilde Var Olmak.* İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

TAHİR-GÜRÇAĞLAR, Ş. (2011). *Çevirinin Abc' si.* İstanbul: Say yayınları.

TÜRK DİL KURUMU. (2011). *Türkçe sözlük* (11. bs.). Ankara: Türk Dil Kurumu.

YALÇIN, P. (2002). "Le Rouge et Le Noir" 'ın Bir Çevirisi Üzerine. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, *17*, 67-75.

YALÇIN, P. (2003a). Jean-Louis Mattei' den Örneklerle Çeviride Kültürel Unsurlar Sorunu. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23*(1), 47-58.

YALÇIN, P. (2003b). Vedat Gülşen Üretürk'ün Kırmızı ve Siyah Çevirisindeki Dil Kullanımı. *Dil Dergisi, 118*, 34-42.

YALÇIN, P. (2008). "Le Petit Prince" 'in Türkçe'ye Çevirileri Üzerine. *Ekev Akademi Dergisi, 12*(35), 383-390.

YAZICI, M. (2010). *Çeviribilimin Temel Kavram ve Kuramları* (2. bs.). İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

YÜCEL, F. (2007a). Çeviri Eleştirisi Neyi Eleştirir?. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8*(12), 39-58.

YÜCEL, F. (2007b). *Tarihsel ve Kuramsal Açıdan Çeviri Edimi*. Ankara: Dost Kitabevi.